

Upidjutit ikikliyuumiqlugit Imiqnikkut-Pihimayut Aaniqtigutinu Nunavunmi

---

Nunavut kavamanga havaagiqpiaqniaqtaa ikayuqlutik ikiliyuumiqlugu uvalu ikikliyuumiqlugit aaniqtigutit pihimayut imiikut Nunavunmi .

Nunaiyaidjuraa Naittumik

Una auladjuraa upalungaiyaqniq atugahanik Kavamanga Nunavunmi ikayuutauniaqtuq ikikliyuumiqlugu aaniqtiginiq immikkut pihimayunun Nunavunmiunun nunaptingni.

Kavamatkut tikitumayaluanga ikayuqlugit akhuugutilugit Unavunmiun pilutik aaniqnaitumik uvalu kangiqhinaqtunik piyumayamingnik mighaagun immikkut. Imaatun, uvagut ikayuqniaqtugut Nunavunmiunun mighaanun tautuktuuyaqtainun Nunavunmiun uqaqhimayain: aaniaqtailiniqmun qayangnaiqniqmun nunatingni humi immikkut-aaniqhimayun angiyumik ikiliyuumilugit.

Nunavunmi qanuginninga-ungahiktuni nunani, pitquhikut, ingilgaatigut, uvalu taimaa-pidjutaayut qanugininga kavamatkut hulidjutait maligahaitlu ikayuutauniaqtut. Ihuaqniaqnihaanun, upautiniit piyughat ihumagilugit hapkua ihuidjutit uvalu tugaaqlugit ikyuutit kitut ihualuaqniaqtut kivgaqtuutit Nunavunmiunun hivungani.

Kavamatkut qiniqhiayut ihumagiyainik Nunavunmiun uqaqhimayainik ikayuutaulutik atugahaptingnik hulidjutinik, uvalu kituluaq naunaiyaqniit uvalu pitquyayuyut haffumunga Nunavunmi Taanngaliqinirmut Maligaq Ihivgiuniga Havaktughat Ilauqtauyut. Havaktukhat Ilaukatauyut piliuqhimayut hivituyumik, nunavun-tamaat katimaqatigiyait Nunavunmiun, Inuit timingit, haamalt uvalu aalat tigumidjutiqaqtut qitqani 2010 uvalu 2012.

Kavamatkut akhuugutait ihuatqiat havakviit havaqatigiikaangamik havauhighanik uvalu tuniyaangini alaakiinik aulagutinik ikayuutauyut uqautigilugit alakiit pihimayunik immikkut-pihimayut aaniutauyut. Ilitagiblugu una, havakviit hapkunanga Kavamainin Nunavunmin havaqatigiiktut havaghutik upalungaiyautmik pidjutaayumik piyaaqtumik auladjutinik tamaini aviktughimayuni tugaaqhimayunik: Pitailiniq uvalu Ilihainiq; Aaniaqniq Ikikliyuumiqlugu; Mamitiqniq uvalu Aghuuqhaniq.

Auladjutighaa uuma upalungaiyautip havaklugit amigaitut havauhighat havaktauliqtun, uvalu tahapkuanginaungitut Kavamatkut piyaghait. Kihimi, pidjutaayut atuguminaqtunik titiraqhimayunik hivuliuyughanik angiiqhimayut auladjutighat Kavamatkut aulgutiniaqtait iliugaqlugit akhuugutigilugit aaniaqnaitumik uvalu kangiqhidjutinik piyaghanik uvalu ikikliyuumiqlugu aaniqniq pihimayut imiqtigut.

Kangikhimablugu hivituyuq-pihimayuq uvalu aulahimaaqtuq ikikliyuumiqlugu imikkut-pihimayut aaniqniit Nunavunmi, akhuuqnaqniaqtuq aulahimaaqlugu havauhighaa, tuhaalugu, uvalu ilitugilugu Nunavunmiunin, Inuit timiqutainit, haamlatmin, uvalu aalat nunamingni iligiiknikkut.

Hapkuatlu auladjutit, aulahimaaqlugit katimalutik, uvalu tamainun upautinighaanut, immikkut-pihimayut aaniqniit uvani Nunavunmi qilamik ihuaqhilimaitut, ayungniatumik tamaatlu. Kavamatkut aulahimaaqniaqtut auldjutinik, aalanguqataaqlugu qanugiliuqniit hivungani, akhuugutigilugu aaniaqnaitumik uvalu kangiqhipqaqhimaqlugit piyumayait mighaagun immikkut uvalu ikayuqlugit hapkununga qayangnaqtumik uvalu aaniaqnaitumik nunamingni Nunavunmiun uqaqhimayait.

Kavamatkut upautiniat Aaniqnikkut Ikikliyuumiqlugu

Immikkut uvalu ihuiguuhtit avataini ayuqnaqtunik pidjutit ayuqhautinik. Munagiyaubluni kihimi maligailutigit, amigaitut anunavunmiun atughugu uvalu quviagiyaat immik qayangnaqtumik. Attautikkut, immik akhu qayangnaqtuq uvalu ipigalimaiqnaqtuq ihuilaqtivaktuq attauhiqmun, ilanamingnun uvalu ilaminun, uvalu nunamingnun angiyumik.

Nunavunmi, aanigutait uvalu ihuigutait pihimayut immikkut ingataqpaktut aalanik ayungnaqtunik hulidjutinik, imaatun iglut inighaqhutik, maniliuqluangit, ilihlaqluaqhimitut, aalatqiinit inuuhiudjutaayunit ayuqhautingit.

Naunaiyautit takupkaiyut ihuitumik pilaqutit pihimayut immikkut pidjutaayut nunavunmi. Talvuuna pidjutaagut Atanilluaq Tuqungayulikiyiit Nunavunmi, 23 pusat tamaita annivighaa tikitinnagu anihimaniq huiqtut uvanu Nunavunmi qitqani 1999 uvalu 2007 pidjutaayut immiqpalaqtunut, uvalu 30 pusat tamaita innuaqtauhimayut atayut aangayaaqnaqtukut immikkutlu. Uniudjutit hamanga Qiqiqtaalukmi Itiqtauvikmin uqaqhimayut 95 pusat itiqtauhimayut naunaiyaqtauyut pidjutiqaqtut immikkut aangayaaqnaqtukutlu ayuqhautait. Talvuuna pidjutaagut 2007-2008 Inuit Aaniaqtailinikkut Naunaiyaiyunun, 16 pusat kiuhimayut uqaqtut avihimayut immiknikkut, aadjiliuqtaqtuq anginighaqmun atuqtamingnun, humi 17 pusat Kanatamiut atughutik immikkut-pihimayunik inmi ayuqhautinik uvani 2006mi. Pidjutaitigit hapkua kihititait, amigaitut ilagiit, iningnigit, uvalu aalat Nunavunmi atughimayut immikkut-pihimayunik aaniqnikkut, uvaluuniin ilihimayut aalanik pihimayunik.

Hapkua ayuqhautit nutangungit. Amigaitqaluaqhutik imiyuitut-41 pusat Inuit Aaniaqtailinikkut Naunaiyaiyut kiuhimayut uniudjuiyut immikhimangitut uvani kingungani ukiumi, pihimayunun 23 pusat Kanatami aukiulgit 15nik angayughiqnun-immiq pidjutauhimayut inuuhimingnun nunavunmi hivituyumik, amigaituni ukiuni nunavunmi uvalu nunamingni ayuqhaqtut ihuaqtumik upautinighaanik. Aghuugutauluaqtuq, Nunavunmiun avaliingit atughimayut ayuqhautinik pihimayunik immiqnikkut: timiuyut uvalu ataniudjuttailu tamaini Kanatami uvalu tamaat nunaqyuami ilitagiyauhimayut uvalu pidjutigilblugu ikiliyuumiqlugu immikkut-pihimayut ayuqhautit nunamingni.

Uvani 2010mi, Kavamatkut Nunavunmi aulagutiyut ihivgiugutinik aulagutiyut ivhigiugutimingnik *Taangaqkkut Naligaq*. Ilauyaa uuma ihivgiugutip, Kavamatkut katitigiyut Havaktukhat Ilaukatauyut nainik ilauyughanik tikkuqtauhimayut tamaini ilaini Nunavunmi timiuyuni. Hapkua attautit, titirqiqinikkut ikayuqtaublutik hapkunanga Havaviinin Maniliqiyiit, uqautigiyaat akuni haffumuuna immikkut-pihimayut ihuiguuhtinik Nunavunmiunlu tamaini nunavunmi, pulaaqtaghugit 25 nunalaat Nunavunmi qitqani Tattiarnahilirviani 2010 uvalu Qiqaiyalirviani 2012mi.

Havaktukhat Ilaukatauyut titiraqtut malguuknik uniudjutinik-"Hunat Tuhaayavut" uvalu "Nutqaqtulugu Ayuqhaqniq"-uqaqtigiblugit Nunavunmiun uqaqhimayainik mighaagun imngit uvalu piliuqhutik ikitunik pitquyayughanik aulapkaidjutighainik Kavamatkut ikiliyuumigianganik ayuqhautit pihimayut immikkut.

Kavamatkut havaagiluaqlugu ikikliyuumigianganik immikkut-pihimayut ayuqhautit Nunavunmi, aulagutilugulu aulagujighainik uvalu kivgaqtuutinik piyaanganik una tikitumayaat. Uvani

atugahami kavamatkut, hapkunaniluaq hitamani havakvikni naunaitunik pitquyauhimagayuni mmighaagun immikkut uvalu ikikliyuumiqlugu immikkut-pihimagayut ayuqhautit (Maniktigut, aaniaqtailinikkut, Ilagiinun kivgaqtuutinik uvalu Maligaliqinikkut), havaqatigiiktut havauhigahanik una tamainun upalungaiyautighaanik akhuugutigilugu aaniaqtailinikkut uvalu kangiqhinaqtumik piyaghanik uvalu ikikliyuumiqlugu immikkut-pihimagayut ayuqhautit nunavunmi.

Takuyumayait

Uqaqatigiblugit inuit, Nunavunmi Taangaliqinirmut Maligaaq Ihivgiunikkut Havaktukhat Ilaukatauyut titiraqhimayait hunat Nunavunmiun naunaiyaqhimayait "ihuaqtumik pidjutighaanik." Uqaqtauhimayuugaluit kitut aalakiingugaluat, Nunavunmiun naunaitut piyumayut nunamingni aaniaqnaitumik uvalu qyangnaqtumik ilviit. s. Amigiatut naunaiyaiyut aaniaqnaitumik nunamingni uvani humi immiqniq pitquhiq aalanguqtuq uvalu immikkut-pihimagayut ayuqhautit ikiliyuumiqtut imaa:

- Niuvaayut immiknik taimaaqtitaugamik;
- Nunalaat ihuaqtumik uqaqtut uvalu ihuaqtumik munginiqmik hapkununga nunamingni immikkut-pihimagayunik ihumaliugutinik;
- Ihuaqpiiaqtumik-ikayuutinik Tanganik Aquikturumayunik Katimayit tamaini nunalaani tunihiyut ihuaqtumik hivuliuqniqmik ikayuqhutik haffumuuna immikkut-pihimagayunik qanugiliugutinik;
- Piqaqtuq atuguminaqtuq uvalu ihuaqtuq immikkut munaginiq uvalu tuniughainikkut auladjuhia iliugaqhimayuq;
- Akiliqtuiyut uvalu amigiyauniit ihuaqhidjutiyut; uvalu,
- Ihuaqtumik uvalu ikayuutiliknik ilihainiq uvalu mamitiiviknik qilamik piyaalaqiyut Nunavunmiun.

Kavamatkut havakniaqtut piyaangani aaniaqnaitumik uvalu qyangnaqtumik nunalaani Nunavunmiun uqaqhimayait.

Maliktaghat

Hapkua maliktaghat ikayuutiginiaqtaat Kavamatkut Nunavunmi havaktamingni ikayuqlugit akhuugutigilugu uvalu kangiqhidjutinik piyaghanik uvalu ikiliyuumiqlugu immikkut-pihimagayut ayuqhautit Nunavunmi:

Piliriqatigiinni/ikajuqtigiinni: *Havaqatigiiktut nakuuyumut pipluni.*

Immik ayuqnaqtuq uqaqatighaq, uvalu amigaitut ihumaalutit-uvalu ilaani ayughautauyut-qanugiliugutighaniklu qanuq Kavamatkut pidjutigiyaghait immikkut-pihimagayut ihuiguuhtit. Aalat inuit tunihiyut aalakiinik ihumagiyamingnik uvalu ihumamikkut uqaqtamingnik. Akhugutigilugu atuguminaqtumik uvalu ihuaqtumik uqaqtiginiq, akhuuqnaqtuq piluqluni nakuuyumik piyumayuyumik, havaqatigiiklutik tamaini humi uqaqtauuyut tuniyauyut ihuaqtumik ihumagiyainik hivunmuuqtinagit.

Ilitagiblugit alaakiit uqautiniit uvalu ihuaqtunik ihumagiyait, Kavamatkut havaqluaqlugu taafumunga pidjutauyumut: ikiliyuumiqlugu ayuqhautit pihimayut immikkut.

Pijitsirniq: “Kivgaqtughugit uvalu tunihiblulik ilagiinut uvalu/nunamingnun.”

Aaniaqtailinikkut inuit uvalu hakugiktut nunalaat tungaviuluaqtut aaniaqnaitumik Nunavunmi. . Kavamatkut akhuugtait, auluadjuatit uvalu tikiniaqtatik pihimahimaaqtut tugaaqhimablugit kivgaqtuglugit nunalaat. Ilaini, imaa tunihilutik ikaayutihanik, ayuiqhatighanik ikayuutighanik nunalaanun akhuugutihaanik aaniaqnaitumik uvalu kangiqhinaqtunik piyaghanik uvalu ikiklilaaqlugu ayuqhautit imiikkut.

Kavamatkut tugaaqhimaniaqtut upautighanik nakuutqianik kivatutighanik ilagiinun nunalaanunlu hivungani, aadjikiikhimablugit auladjutit atuqtut.

Iniqtiqhimayuni uniudjutini, *“Nutaq Upautinighaq: nutqaqtilugit ayuqhautit”*, Nunavunmi taangaliqiyiit Maligaat Ihivgiunikkut Havaktukhat Ilaukatauyut tuniyauluni maliktaghat pihimayunik hunat Nunavunmiun uqautigiyait katimatilugit. Maligajat pihimaniaqtut uvani Havaktukhat Ilaukatauyut katitiqniitni uvalu naunaitautaini amigaitut tautuktuuyaahimayatik tuhayamingnik uvalu katitiqhugit Nunavunmiunin tamaini aviktughimayuni. Tunihiyut ihuaqtunik maligahanik tadjamin aulahimaaqtuniklu akhuugutit:

- Ikiliyuumiqlugu immikkut-pihimayut ayuqhautit hapingnaqtut inuuhiqmun uvalu inuuhigingnianun tamainun Nunavunmiun; ;
- Hivuuganaqtuq atuqniq immik ihuaqhaqtaunginagialik aalanguqtiqlugit kitut maligat.
- Munagitaiqlugu imiligaangamik ilauniaqtuq aaniaqnaitumik nunalaami pihimakpat pittiaqnikkut pilaagutaini aalat.
- Nunamingni inuit nakuutqiamik piyughat qanuq piyaangani aaniaqnaitumik nunalaani;
- Ayuqhautit ikiliyuumigutighait pihimaniaqtuq ikayuutunik ayuqnaqtunik maligahanik, hakugiktunik hakugikniutunik, uvalu ihuaqhilugu apighuiyut iluaniitut;
- Kangiqhipkaffaqlugit niuvaaviit tunihiniaqtut piyaangini munagitiqlutik immigiangini, ikayuutaulunilu pitailinikkut immiknik niuvaayut;
- Ilihaniqlu tunihiniaqtuq atugahanik Nunavunmiunun (inulgamiit iningnigit)piyaangini aaniaqnaitumik pilutik inmigit uvalu nunamingni; uvalu,
- Piqaqtuq amigaitunik piyaghanik ihuaqhaidjutighanik ihuitunik, atuguminaqtunik, kiunautilu tadjamin immikkut niuvigahat, munagilugu, uvalu tunidjutainiklu atugahamik ihuaqhiyuumiqlugu kiudjutait nunamingnun takuyumayatik, uvalu tunihiblulik nunamingnun inuuqatigiiknikkut uvalu maniliuqnikkut inuuhiqatiaqnikkut.

Kavamatkut qiniqniaqtut tautuktuumiyaatainik ihumagiyaitlu Nunavunmiun uqaqhimayait ikayuutigilugu havaktaptingnun ikiliyuumiqlugu ayuqhautit pihimayut immikkut.

Qanurittut ayuqhautit

Immikkut-pihimayut ayuqhautit taidjuraa aalakiit hunat inungnun, uvalu naunaigutiyut quyaginaq qanugiliugutinik. Kavamatkut auldjutait maliguagahaitlu ilitaghiyughaugaluit uvalu atuligutait ihuiguuutait piyughaugaluit pihimayunik pidjutinik, ikayuutaulutiklu naunaitunik tikitumayamingnik, tugaaqhimayainik, uvalu pidjutigiyamingniklu. . Una auldjutighaq upalungaiyaqhiayuq naunaiyaqhimayuq uvalu tugaaqhimayuq pingahunik qanuginiitnik ayuqhautit pihimayut immikkut:

Piluaqhimayut ayuqhaut attauhiqmun

Immikniq immiqluaqtumut aaniaqnikkut ayuqhautinik, aaniagutait ingataqlutik, munaginiq hapkununga ayuqhautinut ayungnaqhivalialiqlutik angikliyuumiqlugu aaniqniq uvalu qayangnaqtumik idjuhinikluni (imaatun imingabluni aghaluutituqtuq). Ayuqhautit atauhiqmun piniiaqtut qilamik, uvaluuniin angiliyuumiqluni hivungani.

Inmiguungituq ayuqhaut aalanun

Immikniq ayuqhautauniaqtuq aalanun talvungaluangituq immiqtumut. Hapkununga, ilagiit ilauyut uvalu ilananun ihuigutiniaqtuq, imaatun immiqnikkut-pihimayut ningaqniq, aalatlu inmigun ningautinikkut, uvalu ilagiinun qugluknaqtunik. Atuqtauyut inuuqatigiit pihimayut, inighaqlutut iglumingnik, angikliyuumiqluni inminiiqhimangituq ayuqhaut.

Tamainun ayuqhautit inungnun

Immikniq ihuitumik pilaqtuinaqtuq nunamingni, kavamanun, maniliuqniqmun, aalanlu humi inuqaqngit. Uuktuutigilugu ilayuq unaguqhuni inmi uvalu ilagiit aipagiit pidjutauyut mikiyuni, unгахiktumi, uvalu inugiaqniit nunat; angiyuq akhuugut havaktiqaluangitniq aaniaqviit, maligaliqiyiit, uvalu inuliyiqiyiit havauhiit; maniliuqluanginikkutlu

Kavamatkut havakniaqtut uvalu tunihilutik aalakiinik auldjutinik attautimut havakniaqtut ikayuutauluni uqautigilugu hapkua aalakiit ayuqhautit.

Qanuriliurninganut

Nunavunmi aalangayuq uvalu kitut qanugiliugutit-pitquhikkut, inuqangnigit, ingilgaakkut, uvalu pihimayut-pidjutauyut qanuginiit pitquyayuyut uvalu maliguagahat ikayuutauniaqtut nunavunmi.

Imaaluaq tuniyauniq uvalu atuqtauliqniq hulidjutinik uvalu maliguagahanik pihimayughaugaluit Nunavunmun, ikiliyuumiqlugit immikkut-pihimayut ayuqhautit nunaqyuamun ayungnaqtuq. Ikitut pittiaqnikkut timiuyut uvalu maligahat Kanatami uvalu nunaqyuami ilitagihimaliqtait ayuqhautit pihimayut immiqnikkut, uvalu havalitqut ikiliyuumiqlugu ayuqhautit nunamingni.

Tuniyaubluni qanuq amigaitut havautigiyaat, akhuuqnaqtuq Kavamatkut ihumagilugit hapkuat hilataani ikayuutit uvalu upautingit pitquyait idjuhighaanik uvalu ikayuutigilugit naunaiqhimayut hapkununga Havaktukhat Ilaukatauyut uvalu tautukhimayait Nunavunmiun.

Una aulagutaut phimayuuq "hitamanut atuqtakhat" upautinianut amigaitut pittiaqnikkut timiuyut, ilauyut Nunaquyumi Anniaqtailinikkut timingit, atutaat maliktaghaq akhuugutimingnun tamaini hitamat atuqtaghat atugahait: Pitailiniq uvalu Ilihaqniq; ayuqhautinik Ikiliyuumigianganani: Mamitiivikkut uvalu akghuugutigilugu.

Havaktauhimayuuq uvani 1980mi uqautigilugu imingangnaqtunik atuqtut una upautiniq ihuaqhaqtauhimayuuq uvalu iliugaqtaubluni maligakkut atuqniq hunat hapkua ummngit tipaaquq ilaini maligani tamaini Kanatami.¹

Kavamatkut ikayuutiginiaqtaat hamanga naunaiyautini, ihumanikkut, uvalu qanugiliugutighanik aalat iliugaqhimayait ikiliyuumiqlugu immikkut-pihimayut ayuqhautit nunamingni.

Upidjutit ikiliyuumiqlugit Imiqnikkut-Pihimayut Aaniqtigutitut Nunavunmi

Kavamatkut Nunavunmi piniaqtut 15nik hanaqidjutighanik ikayuutigilugu ikiliyuumiaqlugu immikkut-pihimayut ayuqhautit uvani Nunavunmi. Hapkua hanaqidjutighat pihimayut hitmat piluagumayait:

Pittailinikkut Ilinniaqtuliqiyunutu

- ✓ Aghuuqhainikkut inuuhirikniqaqtunik uvalu kangiqhinaqtunik Piyaghanik
- ✓ Ikayuqhugit uvagut Ikayuqtut Ayuitut
- ✓ Akhuugutigiblugu uqaqatigiikniq

Ayuqhaqniit Ikiliyuumiqlugit

- ✓ Angamaqtiqhugu Immiknik niuvaavikmik Iqalungni
- ✓ Angikliyuumiqlugu Ikayuutit hapkuninga Nunalaani Aaniaqtailinikkut uvalu Inuhigingnikkut Katimayit
- ✓ Hakugighilugit uvalu Ikayuqhugit Imialungnikkut Ilihainikkutlu Katimayit
- ✓ Hakugihyuumiqhugu aaniaqviliaqtut Auladjutaa

Mamitigiaqtuqtuq

- ✓ Tuniqhailutik Pitquhikkut-Pihimayunik Ayuiqhaqniq uvalu Ikayuutinik
- ✓ Havaqatigiblugit Nunalaat Hakugihyuumiqlugu Munaginiq

Atugiaqaqtitaunit

- ✓ Ihuaqhiyuumiqlugu Laisiliqtuiinikkut Auladjuhia
- ✓ Qinihiabluni Qanuq Ikayuutighanik Pilihimatkunon
- ✓ Ikayuqhugit Apigihuiyut-pitquyait Pittailidjutinik hapkuninga Immiqnik

---

¹ Imingangnaqtunik Ihuitumik ihuiguuutit uvalu Inungnun Maligahanik uvani Kanatami: Kanatap Imingaknaqtunik Qanugiliugutighaanut, 2006mi

- ✓ Aktuqtighugit ihuitumik piyunut pihimayut Angiqtauhimangitumik Nanminitigut Aqhaaqhidjutighamik Maligaq
- ✓ Ihivgiuhugit Nunavunmiun akihainiklu, Akituyumiutighanik uvalu taksitigut Munaginiq
- ✓ Ihuaqhaqhugu Akhalutituutinit Maligaqyuaq Akiniaqlugit Imingayumik Akhaluutituqtut

Pittailinikkut Ilinniaqtuliqiyunutlu

Pitailiniq uvalu ilihainiq pidjutit ikayuutighanik Nunavunmiunun kangiqhiyaangini, pitaililutik, uvalu munagitiaqlugit ayuqhautit pidjuttauhimayut immikkut. Atuqtauluaqtughaq inungnun ilihainiq tunihilutik ikayuutighanik Nunavunmiun (inulgamiit iningnitlu) ikayugianganik aaniqnaitumik uvalu kangiqhinaqtunik piyaghanik attautinut nunamingnilu. .

Aghuuqhainikkut inuuhirikniqaqtunik uvalu kangiqhinaqtunik Piyaghanik

Katimatiluta Nunavunmiunlu, Havaktukhat Ilaukatauyut tuhaayut immiqnikkut ilauniaqtuq aaniaqnaitumik nunamingni, munagitiaqtaugumi ihuaqtumik.

Amigaitut Nunavunmiun quviagiyaa immiqniq immitiaqhutik ihuaqtumik - pihimayumik, ayuqhaqtihimaitumik inmingnun, ilanaminun ilaminun aalaununluuniin. Kavamatkut ikayuqtaqtut ikikliyuumiqlugu ayuqhautit immiqnikkut akhuugutigilugu aaniqnaitumik uvalu kangiqhinaqtunik piyaghanik uvalu idjuhiit imaatun imingitluni, immiqniq nutaanguqtumut, immikhimaitumik uvalu aqutluni/qayaqtugluni/sikiituuqhuni,

Kavamatkut auaqtitinaqtut uvalu tuyuqlutik amihunut-ukiunut akhuugutighat hivumuugutighaanik aaniaqnaitumik kangiqhinaqtunik piyaghanik pihimayunik immiqnikkut, ilaayut imaa:

- ✓ Tunihiblugin Nunavunmiun piyaangnigit ukiunginun, pitquhikkut uvalu aviktughimayuni ihuaqtunik ilihaidjutinik naunaiyaqhugit uvalu akhuugutigilugin munaginikkut piyumayatik atungniganut imngit;
- ✓ Tugaaqhimalugin inulgamiit angayughiit ikayuutighanik uvalu hulidjutinik tugaaqhimayunik piliuqniqmik ilihimadjutighanik, ilaayut mighaagun immikkut uvalu ikiliyuumiqlugu qayangnaqtumik immikkut idjuhiit;
- ✓ Havaklutik amigaitunik-tuhaadjutikkut tautunaqtunik hunanik akhuugutaayunun aaniaqnaitumik uvalu kangiqhinaqtunik piyaghanik [ihimayunun immiqnikkut; uvalu
- ✓ Havaklutik ikayuutighanik uvalu ayuiqhadjutighanik hapkununga Imialungnikkut Ilihainikkutlu Katimayiinun pihimayunik aaniaqnaitumik uvalu kangiqhinaqtunik piyaghanik atuqnikkut immiqmik.

Ikayuqhugit uvagut Ikayuqtut Ayuitut

Hapkua "Ikayuqtut Ayuitut " aulapkaiyut munaginikkut ikikliyuumiqlugu ayuqhautit pihimayut immikkut. Hapkua ayuitut-ilaayut, kikliqngitut, hamunga nnunaalnun inuliriyitkuni havaktiuyut

nnunaalnun aaniaqtailinikkut ikayuqtit, ilihaiyt uvalu uqaudjiyut, munaqhitkuni havaktut, uvalu aalat-ikayuqtut Nunavunmiunun pitinagit, pitilugit immikkut-pihimayunik hulaqutidjutinik.

Hapkua attautit-havaktut nunaptingni-ihuatqiat ikayuqlugit ilihaqlugit uvalu imaalu ikayuqlugit Nunavunmiun pittiagnikkut immikkut.

Kavamatkut ikayuqtaaqut Nunavunmi hivungani havaktut akhuuqhalugit aaniaqnaitumik kangiqhinaqtumik piyaghanik mighaagun immiqnikkut piyaangini atuguminaqtumik, pitquhikkut-ihuaqtumik, piyaaqtumik uvalu atuguminaqtumik atugahanik uvalu ikayuutinik piqaqtut. Akhuuqnaqtuglu hivungani havaktut ayungnaitumik piyaangnigit ikayuutinik uvalu ayuiqhautinik ihagiagiagiyamingnik ikayuutighanik Nunavunmiunun ayuqhautinik immikkut-pihimayunik ayuqhautinik. akhuuqnaqniaqtuq havaqatigilugit tigumidjutiqaqtut piyaangini hapkuninga ikayuutinik ihuaqtut, atuguminaqtut, pidjutilgit ukiutaqtumi atughimayait uvalu pittiagnikkut inuit pitquhiinut.

Kavamatkut ikayuqniaqtut havaktimingnun tunilugit immikkut-pihimayunik ikayuutinik Nunavunmiunun imaa: :

- ✓ Havaklutik ilihaidjutinik ikayuutinik hapkununga hivungani havaktunun havaktut ilihimadjutinik mighaagun ayuqhautikkut pihimayunik immiqnikkut, ikikliyuumiqlugu pihimayunun mamitiivikni, uvalu ikayuqlutik aalanguqlugu inuuhiit iluani immiqnikkut;
- ✓ Havaklutik ikayuutighanik akhuugutigilugu uvalu munagilugit uqaqtauyut mighaagun aaniaqnaitumik immiqnikkut nunalaani, ilihaqviknilu;
- ✓ akhuuqhalugit hivungani havaktut pilutik inungnun ikayuutighanik attatuinut ilagiiknun akhuuqhayumik aaniaqnaitumik uvalu kangiqhinaqtumik piyaghanik pihimayunik immiqnikkut;
- ✓ Atughugu uvalu akhuugutaa Aulajaaqtut (aaniaqtailinikkut, inuuhigingnikkut, ilauqaitgiiknikkuta) atugahanik akhuugutigilugu naunaitumik ihumaliugutinik-piliuqlutik, apighihimaaqluni ikayuqtighamik uvalu pitaililugu tuhunikkut ilaini angayughiit ilihaqtut;
- ✓ Havaqatigilugit ilihaqviit, munalaat uvalu aaniaqtailiyigitkut havaktut tamangnik nunaqyuami uvalu aviktughimayuni ikayuqlugit ilitagilugu uvalu uqautigilugu ihagiagiyait ilihaqtut pidjutilgit, uvaluunniin qayangnautait, immikkut [ihimayut ayuqhautit; uvalu ,
- ✓ Aulahimaaqlugu ikayuqlugit inuit atuqtut immikkut-pihimayut ayuqhautait ikayuutitigit uvalu ikayuqtut kivgaqtughutik imaaton ilihaqvikni uqaudjiyi, piyaangniq ilihaqnikkut ikayuutinik, aaniaqviliagahuaqtunun ihumangmigut pihimayut uvalu aalat ikayuutit.

Akhuugutigiblugu uqaqatigiikniq

Uqaginiq immikkut ayungnaqtuq tamaini uqauhiqni. Akhuuqnaqtuq ilauyuq Kavamatkut havaagiyaat kangiqhidjutinik uvalu ikayuutinik upalungaiyaqtavut-angmaumablutik piingialgitlu tamainun piumayunut. Atuqlutik taidjutainik, tainiqnik, uvalu ihumagiyait qanugiliugutighait

uvalu kangiqhinaqtut Nunavunmi hapkunungalu Nunavunmiunun. Uqaqatigiikluni naunaitumik tamainun Nunavunmiun uqauhiitigut, atughugit nutaat uvalu kangiqhinaqtumik uqauhinik, akhuuqnaqtuq. Angiqatigiikniq atuqtauyunun uqauhikkut tamaini uqauhini ikayuutauniaqtuq hapkua akhuugutit.

Kavamatkut akhuugutiginiaqtaa uvalu munaguilugit uqaqtauyut iluani immikkut uvalu immikkut-pihimayut ayuqhautit Nunavunmi, ilaulugu imaa:

- ✓ Havaqatigilugit ayuittiaqhimayut, hivungani havaktut, nunalaani ilauyut uvalu aalat naunaiyaqtughat uvalu havaklutik tainighanik tamaini uqauhiqni ilauyut, uvalu ikayuutauniaqtut, immikkut-pihimayut ayuqhautit ikiliyuumiqlugit pinahuaqtait;
- ✓ Havaqatigilugit uqauhikkut katimayiit Nunavunmi numiktitlugit hapkua tainiit tamainun uqauhiini; uvalu
- ✓ Makipigaaliulugit tainiit naunaiyautainik uvlau aadjikiivyaktunik ikayuutighanik piyaaqtunik inungnun, nutaangutiqhimaqlugu.

Ayuqhaqniit Ikiliyuumiqlugit

ayuqhautit ikiliyuumiqniagutinik piniahuaqtainik tugaaqhimayunik ayuqhautinut immikkut inmikkut uvalu inungnunlu. Hapkua auladjutit pihimayut nakuuhiyuumiqlugu/uvalu pitailinikkut aaniaqnikkut aktuamayun immiqmun timmiminun, ihumamigun, uvalu tamaat inuuahingnikkut, uvalu ikiliyuumiqlugu ayuqhautit inuuhinut-piyangaiyautikkut pimmarigharnikkut inuuhirnik. Ayuqhautinik ikikliyuuminiq pihimabluni uvalu pidjutaubluni nallaumayumik nallaumangitunikluu ayuqhautit.

Hakugihiyuumiqhugu aaniaqviliaqtut Auladjutaa

Kavamatkut tuniuhaiyut anginighaqmik ikayuutinikkut kivgaqtuutinik nutaqanut, iningniqun, ilagiinun ihagiahuktut immikkut-pihimayut munagidjutighanik uvaluuniin aalat munagidjutighat hapkunuuna ilaini havavikni uvalu timiuyunin. Ukuunaluaq, Inuuhiliriyikkut ikayuqtut attautinut, ilagiinun, uvalu nunalaanun havakhutik ayuiqhatighanik uvalu atuhugit inmikkut uvalu nunamikkut ikaayuutighanik nakuhiyuumigianganani inuuhitik hapkunuuna Nunallaani Inuliriyitkuni Havaktiuyut (CSSWs). CSSWtku havaqatigiyait aalat nunalaani ayuitiaqtut uvalu timiuyut tunihiblulik ikayuutinik uvalu piyaaqtunik hulidjutinut uvalu kivgaqtuutinik hapkununga immikkut-pihimayut ayuqhautit. CSSWtkut ikayuqtut angiyumik aulanighanik uvalu uqaqatigiiktumik kiudjutinik attatinut uvalu ilanut ayughaqtut immikkut-pihimayut qayangnautait uvalu ayuqhautit. Hapkua kivgaqtuutit akhuuqnaqtut hivungani -havatunun munagidjutait ayuqhautik ikiliyuumiqlugit.

Kavamatkut piniaqtut piyaangini attautit uvalu ilagii ihuaqtumik pidjutighanik uvalu pilutik ihuaqtumik kivgaqtuutinik uqautigilugu immikkut-pihimayut ayuqhautit imaa:

- ✓ Pipqaqlugit hivungani havatut havaqatigilugit aalat nunalaat ayuitut uvalu timiuyut pihimayunik attatimut uvalu ilagiinun piyughat aalanik uvalu munagiyautiaqtumik ikayuutinik pidjutauyunik immikkut-pihimayut ayuqhautit; uvalu

- ✓ Munagihimaaqlugit aalanguqnig it inuit auladjutighait ihumammikkut uvalu/ipigalaitamangnik kivgaqtuutit.

Hakugighilugit uvalu Ikayuqhugit Imialungnikkut Ilihainikkutlu Katimayit

Nunamingni inuit nakuutqiamik piyughat qanuq piyaangani aaniaqnaitumik nunalaani; Imialungnikkut Ilihainikkutlu Katimayit (AECs) pidjutitqaqtut akhuuqnaqtumik munaginikkut ikayuutit nunamingni inuutiaqnikkut, kihimi ikayuqtauhimaaqtughaugait uvalu ikayuutighanik.

Nunavummiut uqaqatigiyait Havaktukhat Ilaukatauyut tamna nakuuyumik-ihuaqtumik Imialungnikkut Ilihainikkutlu Katimayit, tuniqhainiqmik atuguminaqtumik hivuliqhuqnikkut ikayuutit haffumunga immikkut-ayuqhautit pihimayut, akhuugutauyut immikkut ayuqhautit ikiliyuumiqlugit havaktait. Tamaini nunavunmi, AECkut ilauyut inikkut tamaitavyak uqaqtut ihagiahuknikkut naunaiyaqpiqhimaayunik auladjutighamingnik, ayuiqhautighanik uvalu ikayuqtauhimaaqlutit tunighainikkut inmi munagiyamingik.

Ihivgiuniq pitquyayuni uvalu munagiyaghatik tamangik AECkut uvalu ilauqatigiyatik ikayuutauniaqtuq hakugihyuumiqlugu AECkut munagidjutit nunamingni. Kavamatkulu ikayulaaqtait nAECkut haffumuuna havaklutit ikayuutighanik ayuiqhautighanik uvalu ihuaqhaqhimayunik ayuiqhautighanik hapkununga AECkunun ilauyunun.

Kavamatkut hakugikhaidjutighanik uvalu ikayuqlugit nunamingni Imialungnikkut Ilihainikkutlu Katimayit imaa:

- ✓ Kanghipkaqhimaqlugit uvalu ayuiqhaqlugit AECmun ilauyut mungagiyaghainik havaktaghainik ataani *Taangaliqinirmut Maligaq*, uvalu nakuuyumik ilitagidjutighanik aituutimingnun nunamingnun;
- ✓ Ikayuutighanik AECkut ayuiqhaqtitlugit uvalu ikayuutighanik ilihaqnikkut nunalaamingni ilauyut mighaagun aaniaqnaitumik uvalu kangiqhinaqtunik piyaghanik iluani immiqnikkut; uvalu
- ✓ Ihivgiulugit maligat uvalu/uvaluuniin maliguagahat aalanguqtigniit tunihiyaamingni nakuutqiamik ikyuutit hapkununga AECnun.

Angikliyuumiqlugu Ikayuutit hapkununga Nunalaani Aaniaqtailinikkut uvalu Inuhigingnikkut Katimayit

Nunallaami Munakhiliqiyitkunni Pivallialiuqnikkut Tutqikhaiyit (“CHWCs”) munaqhiluaqtut hivuliqtuinnikkut piyaangani inuuhiqattiaqnikkut ihagiagiyait nunalaat. CHWCkut ihuaqtumik havaalgit ikayuqnikkut nunamingni ayuqhautit ikiliyuumiqlugit pinahuaqngit, tahamaniluaq nunamingni piqangitunik Imialungnikkut Ilihainikkutlu Katimayit,

Kavamatkut pitquiniaqtut haamlatkunut akhuuqulugit inungnun ilihainikkut pilutik aaniaqnaitumik uvalu kangiqhinaqtunik piyaghanik pihimayunik immiqnikkut. Una ilauyugahq nunamingni anginighait tahapkuat attautit uvalu inuhigingnikkut katimayit tunihilutik pitquhikkut ihuaqtunik ikayuutit uvalu ikayuqlugit attautit qiniqhiayut kangiqhidjutit

immiguiqnikkut. Ayuiqhqhimaagutighanik, nunamingni aaniaqnaituliyiit uvalu inuuhigittiaqnikkut katimayiit ilaayut piqatigiiklutik aaniaqnaitumik inuuniqmik iluani immiqnikkut atuqtunik.

Kavamatkut amigaiquuminaqtait ikayuqlugit Nunallaami Munakhiliqiyitkunni Pivallialiuqnikkut imaa:

- ✓ Pipqaqlugit haamlatmi atanguyat atuqlugit inmi aulayumik ilauqatigiiklutik uvani immikkut ayuqhautinik ikiliyuumiqlugu;
- ✓ Tuniughaihimaaqlutik ayuiqhautighanik nunamingni aaniaqnaitumik inuuhigittiaqnikkut Katimayiitnun angikliyuumiqlugu munagidjutait immiqnikkut ayuqhautit nunamingni; auvalu,
- ✓ Tuniqhailutik immiqnikkut ayuqhautinik ikikliyuumigiangani ikayuutighanik inungnun hapkunuuna nunamingni aaniaqtailinikkut uvalu inuuhigittiaqnikkut katimayiit .

Angamaqtiqhugu Immiknik niuvaavikmik Iqalungni

Havaktukhat Ilaukatauyut pitquiyut angmaqlugit pilaagutit immingnun pidjutauniaqtuq ikiliyuumiqlugu ayuqhautit pihimayut immiqpalaaqnikkut immiqitut hakugiktunik immiqnik. Pitquiyutlu kavamaukunun, angiqtauqpata nunalaanin, angmaqhilitik kavamatkut-munagiyainik immiqnik niuvaavighamik nutqaqtitaangini niuvaayut immiqnik. Munagilugit immiqhivik Iqalungni tunihiniaqtut Kavamatkunun piyaangini naunaiyagiangani atuguminagiaghaanik hapkuninga pitquyayunun.

Upalungaiyaqniq haffumunga piyaghaq havaaq, amigaitunik katimavaktut timiuyun uvalu inuitlu Iqalungni uqautigiluaqhugu immiqmik niuvaavighamik, ilayut inungnun katimapkaiyut, naunaiyaiblutik, uvalu niguaqnikkut. Piqagaluahuni akhuuqtunik uqaqtunik piumayunik piumangitunik niuvaavikmik immiqnik, nunamingni niguagutikkut uvani Atiqqautiyuq 2015mi, 78 pusat Iqalunmiut niguaqtut pilugumayut angmaqlugu immiqnik niuvavighamik.

Qanikumik-munaginia havaaq immiqnik niuvaavik Iqalungni pipkainiaqtut kavamatkunik naunaiyagiangani qanugilidjutiuyuq nunamun (ihuaqnia uvalu ihuiniyanik) tunihiniq angmaqlugu pilaaqniq ikikililaaqlugu qaffiuniit immngit, uvalu akhuugutigilugu ihuaqtumik ihumaliugutinik-pidjutit mighaagun atuguminaqnianun uuma aupautinikkut ikikliyuumiqlugu ayuqhautit pihimayut immiqnikkut atuqtut Nunavunmiunun.

Kavamatkut naunaiyaqniaqtait atuguminaqniit angmaumayut pilaaqniit ikikliyuumilugu immngit qaffiuniit ikikliyuumiyaangani ayuqhautit immiqnikkut imaa:

- ✓ Angamaqtiqhugu Immiknik niuvaavikmik Iqalungni
- ✓ Ikayuutauniaqtuq Nunavunmiunun piyaangini aaniaqnaitumik piyaghanik pihumayunik immikkut pipkailutik piyaaqniqmik mikitqiamik immngit qaffiuniit;
- ✓ Katimaqatigilugit timiuyut Iqalungni kangiqhipkaqlugit qanuq niuvaavik pidjutauniaqa aalakiinun nunamingni inuuhianut, uvalu havaqatigilugit niuvaaviit havaklutik uvalu atuqpalirlugit parnaiyautit hivumuutihimaaqlugu ikikliyuumiqniq ayuqhautit ; uvalu

- ✓ Munagilugu uvalu ihivgiuhimaaqlugu atuguminaqnia haffuma havaktauyumun .

Mamitigiaqtuqtuq

Mamitingnikkut pinahuaqnigut pidjutit ihivgiugutit, uvalu aulagtitinikkut kivgaqtuutit attautinut qayagiyaayut pilutik, uvaluuniin piplutik, immiqnikkut-pihimayunik ayuqhautinik.

Mamitiivit auladjutait ilauyaaqtut naitumik-hivituyumik mamitigniit, hivitutqiamik-mamitiyut hulidjutait uvalu uqaudjiyut, uvalu aalat kivgaqtuutit pihimayut ikayuqlugit attatutit inuuhit ihuaqhiyuumigiangini idjuhiitlu pihimayut immiqnikkut. Mamitiivit kivgaqtuutait piluaqhimayut tugaaqhimablugit attautit ayuqhaqhimayut inuitumik immiqnikkut atughutik.

Kavamatkut akhuugutigiyaa tunihilutik pitquhikkut-pihimayumik mamitiivikmi kivgaqtuutunik Nunavunmiunun tahapkua inuuliqtut immiqnikkut-pihimayunik ayuqhautinik.

Havaqatigiblugit Nunalaat Hakugighiyuumiqlugu Munaginiq

Ipigalainiq uvalu ihumamigut aaniagutilgit pilaqtiniaqtut hamunga, uvalu ingataqlutik, amigaitunik naglingnaqtumik pidjutiqangniaqtut inuuhiqmigun uvalu mamilaitunik aaniagutinik, ilagiingnun nigaqnikkut, ilihaqnikkut, ihuinaqlutik uvalu havaatigutlu.

Kavamatkut qanganuaq aulagutiyut akhuuqnaqtumik ihuaqhiyuumiqlugu ihumakkut aaniagutinik uvalu ipigalainikkut kivgaqtuutunik piinagilaqiyut Nunavunmiunun maniliqtuublutik 56nik nutaanik ihumakkut aaniagutilknun uvalu ipigalaitunun havaanik tamaini nunavunmi. Kavamatkut maniliqtuiliqtut qulinik ilaugiyut Munaqhit Ayuiqhattiaqhimayut, ilitagihimablugit akhuugutait munaginikkut piqaqtut nakuhiyuumiqlugu inuit inuuhit aaniaqtailinikkut piyaaqniit uvalu qaniginmangaangit nunaptingni. Kavamatkut havakniaqtut havauhighainik tamaita havaaghat avatqutlugit pingahut ukiut. Hapkuat havaat kikliqalimaitut havaagilugu immiqnikkut uvaluuniin immikkut-pihimayut ayuqhautit, una akhuurutauyuuq piqutingit hivungani-havaktut havaktiita ikayuqniaqtut ikiliyuumiqlugu immikkut-pihimayut ayuqhautit Nunavunmi.

Timinga Aaniaqtuliqiyikkut aulahimaaqniaqtuq havaatik nakuutqiamik ikayugianginik Nunavunmiun ayuqhaqtitaayut inuuhigiknaitumik immiqnikkut atuqniq tuinihilutik pitquhikkut-pihimayunik ihumakkut aaniagutinik uvalu ipigalaitunik kivgaqtuutunik. Pidjutinganut immiqnikkut ayuqhautit ikiliyuumiqniq, hapkua kivgaqtuutit pihimayut: ikayuqlugit inuuhiginiqmun; mighiyuumiqlugu pidjutauniaqtuq uvalu ayuqhautinut immiffaaliqniqmun; uvalu, munagilugu utigiangani attautit haffumunga ikayuqtunut nunamingnik.

Ihagiagiyaupkat, kavamatkut qiniqhianaqtut aalangayunik kivgaqtuutunik piyaaqtanik hilataani Nunavun piyaangini attautip ihagiagiyaanik. Uuktuutigilugu ilauyuuq tiivittikkut Uuaqatigiikniq, nunamingni mamitiivikmi hulilukaagutighaanik, uvalu aalat aaniaqvikiitit kivgaqtuutait.

Humilaqaaq ayungnaitumik, kavamatkut tunihiyut kivgaqtuutunik nunalingnun humi itquhiini ikayuqvikghat itut. Uuktuutit ilauyut: "upalungaiyaqniq mamitiivikhaqmik" hulidjutighanik,

attautit uqaudjinikkut, nunami hulidjutinik, ilagiit mamitiqtut uvalu ubluni mamitiivik. Nakuuyumik ilagiiklutik hapkununga nunalaanun, uvalu nakuuyumik kangiqhinaqtumik hunat ihagiagiayuyut atuguminaqtumik tuniyaghanik mamitiqtunut hulidjutinik nunalaaptingni, akhuuqnatqiaq ilauyuq ayuqhaqnikkut ikiklipkaidjut.

Kavamatkut ihuaqhiyuumiqniaqtait tuniuhaniq ihumakkut aaniagutit uvalu ipigalaiqhimagunun kivgaqtuutitik nunalaaptingni, ilauyut imaa:

- ✓ Ilagiiklutik nunalaat naunaiyaqlugit inmi ihumakkut aaniagutit uvalu ipigalaiqtut ihagiagiayait;
- ✓ Tuniqhailutik nunalaani munaqhinun ayuiqhattiaqnikkut ayuiqhaidjutinik tugaaqhimayut ihuaqhaqhugit kivgaqtuutit Nunavunmun iluani uvalu havaklutik kangiqhinaqtumik pitquhikkut ihuaqtumik munaginiq; uvalu,
- ✓ Ilauqatigiikhutik nunalaat timingit uvalu kivgaqtuiyut ikayuqtut ihuaqhiyuumiqnahuaqlugu tuniuhagaqtayut pitquhikkut ihuaqtut kivgaqtuutit, tamangi uvani-nunavunmi-hilatanilu.

Tuniqhailutik Pitquhikkut-Pihimayunik Ayuiqhaqniq uvalu Ikayuutitik

Nunavunmiun atuqtut angitqiamik munaginikkut hivungani havaktut uvalu akiitumik havaktut ihuaqtumik ilitugidjutiqagamik, ayuitamingnik uvalu ikayuutitik uqautigiyaangani ihumakku uvalu ipigalaitamingnun.

Nunavunmi, akhuuqnaqtuq hivungani havaktut hakugiktumik kangiqhimanahuaqtughat Inuit pitquhiinik uvalu kangiqhimalugit allakiit havautit mighaanun ihumakkut aaniaqtailinikkut uvalu ipigalaitamingik mamitiivikmi. Kavamatkut ikayuqtaqtut akhuugutigilugit hapkua kangiqhidjutait ayuiqhaqtitlugit uvalu aalanik ikayuutitik haffumunga ihumakkut aaniaqtailinikkut uvalu ipigalaiqtamingik havaktit hivumuuqtitinahuat, iliugaqlugu uvalu ayuiqhimaqlutik inuit ilihimayainik uvalu aalat upautinikkut. Akhuuqnaqtuglu ikayuqlugit ayuiqhaidjit uvalu piqatigilugit Inuit hivungani-havaktut uvalu akiitumik havaktut.

Kavamatkut ihuaqhiyuumiqniaqtaat piyaghat pitquhikkut-pihimayunik ayuiqhaidhutip, ilauyut imaa:

- ✓ Ayuiqhaqtitlugit nutaqanut inulgamiqnun havatut uvalu alaat nunalaami-itut ayuittiagiikhimaaqtun uvani Inungnun uqaudjinikkut uvalu ayuqiqtuinikkut;
- ✓ Ayuiqhaqtitilutiklu Inuktitut uvalu atuqlugit ilihaidjutaini iluaniilugit Inuit uqaudjinikkut atuqhimayait tugaaqhimalugit uqautigilugu imingaqaqtunik ihuitumik atuqtunut; uvalu,
- ✓ Ikayuqlugit nunalaani-itunik inuit uqaudjiyut' ayuiqhaqnikkut uvalu ayuqiqtuinikkut ilihautit ayuittiagiikhimaaqtun havaktut uvalu/valuuniin akiitumik havkatut uvani ihumakkut uvalu ipigalaitamingnik munaqhiyut.

Atugiaqaqtitaunit

Katimatilugit, Havaktukhat Ilaukatauyut tuhaayut Nunavunmiunin ayuqhautikkut ikikiliyuumiqniq pidjutiaqtuq ikayuutunik ihuaqtunik maligahanik, ayungnaqtumik hakugingniutighanik, uvalu hakugiktumik apighuiyut atuqtait.

Hakugikhiyuumiqlugu hulidjutait ikayuutit munagilugit, pipkadjutigiami piyaaqniq uvalu tuniuqhainikkut immiqnik uvani nunavunmi maligatigut, pitquyuyut uvalu aalat aikayuutit. Havaklutik akiliqtaghanik attautinut uvaluuniin nanminiqaqtunut niuvaayut nutaqanut, uuktuutigilugu, kavamatkut ikayuqtaqtut munagilugit inulamiutivut ayuqhautikkut immiqnikkut. Aalat hakugingnighaliuqtut hulidjutinik ilauyut maligahaliuqlugit niuvaayut uvalu immikkut niuvaahimaaquiyut, uvalu havaklutik taksinik immikkut uvalu imngutit aalat.

Ihuaqhiyuumiqlugu Laisiliqtuiniikkut Auladjuhia

Haffumuuna *Taangaliqinirmut Maligaaq*, kavamatkut pitquiyut attautinut auyugumayut nunavunmun, ikiliyuumiqlugit qaffiuniit, niuviqlutik laisimik kavamatkunit.

Laisi akikitug niuvaaymut, ikayuutaayuq munagiyaangini atuqniit (immngit) imngit Nunavunmiun maligatigut agidjiyut nunavunmun.

Amigaitut hilataani-nunavun aimmiqnik niuvaayut, tuyuqtuiyut uvalu tingmitit ilihimaliqtut ihagiahukniq laisimik, uvalu piyumayaitlu niuviqtinagit tuyuqtinagitlu aimngit Nunavunmun. Taimaali, laisiquqtitiniq idjuhia ikayuutaayuq nunalaanun ihumaliuqnikkut qanuq qaffiniklu immiqnik inuit agidjiyaaqtut nunamingnun.

Auldjutighaa ihuaqtumik piyaangani, laisit piyayughat Kavamatkunin ihuaqtumik imngit tuyuuqtauyaangini Nunavunmun. Ihuinaqhimayunik hulidjutit, imaatun atuffaqhugu laisit aalani niuvaavikni, aadjiliuqhugu laisit atugiangani aalani niuvaavikni, uvaluuniin angigutaitumik (aadjiliuqhimayunik) laisit tamaat, mighiyuumiqniaqtuq ihuaqnighaa auladjutip, maligaquungitutlu.

Kavamatkut hakugiqhiyuumiqniaqtaat laisit auladjuhia imaa:

- ✓ Munaginikkut pilutik, ikiliyuumiqlugit uvalu akiliqtitlugit laisikkut-pihimayut ihuitumik nunavunmi;
- ✓ Qiniqqhahimalugu qanuq ihuqhiyuumiqlugu laisit-pihimayut kivgaqtuutit Nunavunmiunun; uvalu,
- ✓ Nakuuhivalialugu uqaqatigiikniq niuvaayunun uvalu agyaqtunut havaktut Nunavunmiunun mighaanun ihagiahuknikkut uvalu atuqnikkut lasisit Nunavunmi.

Qinihiabluni Qanuq Ikayuutighanik Pilihimatkunun

Pilihimatkut akhuuqnaqtut iligiigtait pittiaqnikkut ikikliyuumiqlugu immikkut-pihimayut ayuqhautit Nunavunmi. Pilihimatkut nakuutqiamik pilutik havaatik piqagumik naitunik uvalu naluumayunik kangiqhidjutinik, piluaqhimayunun niuvaayut laisiumik uvaluuniin ihuitutut hulidjutinik pihimayut immikkut.

Kavamatkut qiniqhianaqtut qanuq ihuaqhiyuumiqlugu ikayuutit Pilihimanun akhuugutainut ikikliyuumigiangani ayuqhautit pihimayut immikkut imaa:

- ✓ Ihuahiyuumiqlugit kangiqhidjutinik uqaqatigiiktut uvalu havaqatigiikniq kavamatkut pilihimatlu; uvalu,
- ✓ Ilitugipkaqhimaqlugit Pilihimat ihuangitunik hulidjutainik immikkut atuqnikkut uvalu niuvaayut nunavunmi qakungugaangat.

Ikayughugit Apighuiyut-pitquyait Pittailidjutinik hapkuninga Immiqnik

Ilaani apigyuiyit, spiqhuiyigalaat apiqhuiyit, Pilihimat uvaluuniin aalat havauhiit Nunavunmi maligaliqiyiit auldjutait kikliqaqhgugit, pitailiblugit attautit piyaaqnginik immiqmik. Hapkua pitailidjutit iliugaqtauvaktut kingungani attautip, imingayut immiqnikkut, ayuqhaqtitiyut inmingnik aalanutlu ayuqhaqtitpiaqhgugit.

Inminik munagiyaghait atuqlugit pitailihimayait apighuiyut pitquyait. Kihimi, ihuaqtumik naunaiyaqlugit hapkua pitailihimayut uvalu kikliniklugit hivuniptingni immikkut-pihimayut ayuqhautit attautinut aalanutluuniin, Kavamatkut ikayuqniaqtut tahapkua apighuiyut-pitquyait pitquyaungitut imaa *pipqaqhimaikumik* tuniuqhainikkut immikkut tuyuutighanik laisimik attautimut. issuing an alcohol import permit to the individual. Una nakuuhiyaangani, laisilqtuiniq ilihimayughayut immikkut-pihimayut pitailiyayut iliugaqtauhimayut.

Kavamatkut qiniqhianiaqtut qanuq ikayuqlugit apighuiyikkut-pitquyayut pitailinikkut immiqnik imaa:

- ✓ Ihumagilugit laisilqtuiniq auldjutaa ikayuutauniaqtuq ikiliyuumiqlugit immikkut-pihimayut ayuqhautit ikayuqlugit apighuiyikkut-pitquyayut pitailinikkut immiqnik; uvalu,
- ✓ Qiniqhiahimaqluni qanuq uqaqatigiiknikkut hapkuninga apighuiyunut uvalu laisikkut auladjutainik pihimayunik immikkut-pihimayunik kiklighainik, pitailihimayaitlu, uvalu pitquyaungitut attautinut nunavunmi, pittiaqlugitlu attautip pilaagutait.

Aktuqtighugit ihuitumik piyunut haffumuuna Angiqtauhimangitumik Nanminiqtigut Akhaaqhidjutighamik Maligaaq

Una " ihuaqtuq tautuktuuyaaniq" Nunavunmiun naunaiyaqhimayait katimatilugit Havaktukhat Ilaukatauyut katimaqatigiiktilugit ilauyut qayangnaqtunik nunalaat humi niuvaayut immiqnik nutqaqtitayut. Nunavunmiunlu naunaiyaqhugu aviktughimayuq humi akiliqtuipkaiyut uvaluuniin ahikuutitnahuaqlugitlu ikayuutaavaktuq.

Atauhiq ulapiqutaut niuvaayunun ihuitumik immiqnik akitquyuumilugu akiit uvalu qanuginiit maligatiguungitut hulidjutit. Imaatun, akhaaqhidjutighamik maligatigut pipkaiyut kavamatkunun piinaqtaaqtaait nanminiit naunaiqat pihimayumik maligakuungitukkut hulidjutit. Maligatigut akhaakhidjutikhamik ihuatqiat atuguminaqtutlu. Piyaangat nanminigiyanik Kavamangit pidjutiaqtukhat naunaitunik qangikhidjutikharnik taimailiulimaitungnaqhiyut taima nanminigiyaingit piyaungitun talvuuna ihuinaqhimayumik atuqtainik unaluuniit atuqhuni ihuinaaqhimayumik malikhautihimaitumik maligaaq. Ataani maligatigut akhaakhidjutikhamik,

Uvani Imaruqtirviani 2016 Kavamatkut Nunavunmi nuipkaiyut *Maligahaq 19 Angiqtauhimangitumik Nanminiqtigut Akhaaqhidjutighamik Maligaaq* atuqtauyut

tugaangayaangini ihuitumik niuvaayut immiqnik. Maligatlu pipkainiaqtut Kavamatkunun atuqlugit mangit pihimayut ataani uuma nutaap auladjutaa ikayuutauluni ayuqhaqtitaayunun uvalu nunalaanun inuuhiqattiaqnikkut havaanun.

Kavamatkut havakniaqtut ulapiqilugit maniliuqtut maligakuungit uvaludjutait imaatun niuvaayut immiqnik imaa:

- ✓ Angiqtaghainik *Angiqtauhimangitumik Nanminiqtigut Akhaaqhidjutighamik Maligaaq ;* uvalu,
- ✓ Atughugit akhaaqhidjutighamik ikayuutit piyaaqtut uvani *Maligakuungitua akhaaqhidjutighamik maligatigut* tugaaqhimalugit hulidjutait ihuinaaqtup pihimayunun niuvaadjutaanun immiqnik.

Ihivgiuhugit Nunavunmiun akihainiklu, Akituyumiutighanik uvalu taksitigut Munaginiq

Naunaiyaqniq aalani maligahani ihumagiyayut akiitigut ihuaqniaqtuq atuqnianun immiqnikkut, uvalu akituyuumilugit ikayuutauniaqtuq ikikliyumigianganik immikkut-pihimayut ayuqhautit. Una atadjutauyuq iliugaluaqhimatuq Nunavunmi, piqaqtut aulayumik hulidjutinik maligatiguungit niuvaayut uvalu humi amigaitut akiliqtuiyut akituyunik niuvaayut immiqnik piluaqhimaikum akikitqiamik pigumi immiqvimin, qiniqhiadjutauyughaugaluaq hapkua ikayuutit. Akighanik ikayuutit ihuaqtut piqaqtut akikitumik titirqiqinikkut akiit uvalu tugaaqhimalugit tahapkua niuviqtut uvalu immiqtit.

Kavamatkut qiniqhianiaqtut atuqlugit akiitigut ikayuutigilugit ikiliyumigianganik ayuqhautit immikkut, ilauyuq imaa:

- ✓ Havaklutik akiitigut maligahamik, ilauniaqtuq ihuaqhaqlugit akiit pihimayumik immngit hakugiktilaangit uvalu ihuaqhaqhimaqlugit akituqpaliayunun.
- ✓ Ihivgiuqlugu Nunavunmi tadjamin akituniit pivikhainut.

Ihuaqhaqhugu Akhalutituit Maligaqyuaq Akiniaqlugit Imingayumik Akhaluutitugut

Imingayumik akhaluutitugut qayangnaqtut inungnun kitut maligahaliqiyut akigaqtuqtait hapkunuuna atuqpiagtughanik maliganik uvalu angiyumik akiligahanik. Nunavunmiun *Akhalutitutinik Maligaqyuaq* pihimangitug tadjamin ikayuutaungitug auladjuhia aalat maligahaitut tamaini Kanatami piliuqhimayut nutaanguqhugit maligahat ikiliyumigianganik pidjutauyut imingayumik akhaluutitugtunut.ing. Akhuugutauyut maliganik uvalu anulaqhautit mighaagun akhaluutitugtunut imingayunik hakugiktut maligahat ikayuutit kavamatkunun ikikliyumigianganik ayuqhautit pihimayut imingayumik akhaluutitugtunut.

Kavamatkut hakugihiyuumiqniaqtait Nunavunmiun *Akhalutitutinik Maligaqyuaq* nakuutqiamik akigaqtugiangani imingayumik akhaluutitugtunut, ilauyut imaa:

- ✓ Mighiyuumilugu piyaghaq imingayum aunga-taangaqarnia anginia kiklighaa, ilauyuq iliugaqlugu anginighaanik aunga-taangaqarnia anginia hamunga pitumik 0 haffumunga

akhaluutitulihaaqtuq ayuiqhaqtuq ataani piyughanik iniqtighimayumik akhaluutituqnikkut laisikkut auladjutaanut.

- ✓ Amigaiyuumilugit apkutini akhaluutituqtauyungnaiqtut akiligahanik pihimayunik imingayumik akhaluutituqtunut nutqaqtilugu; uvalu,
- ✓ Akhuugutigilugu Nunavunmi maligaliqiyut atuqlugit nutaat maligahat aalanguqhimayut akigaqtugianganani imingayumik akhaluutituqtut.

Munariniq Naunaiyainnngalu

Kavamatkut ilitugihimayaat ihagiahukniq munagilugit, naunaiyaqlugit uvalu uniudjutigilugit immikkut-pihimayut ayuqhautit Nunavunmi, uvalu uvagut auladjutivut ikiliyuumiqlugit una ayuqhaut. hapkua kavamatkut, iluagut aalakiit havakviit, piniaqtut ablugitinik munaginikkut, naunaiyaqlugu uvalu qungiaqhimaqlugu ihuaqniit piyauhimagayut uvani titirqani, ilauyut imaa:

- ✓ Naunaiyaqhugit naitumik qanuginiik atuqtauyunik, uvaluuniin ayungnaitumik katitiqtaqtut, munagiligianganini immikkut-oihimagayut ayuqhautit pidjutaayut;
- ✓ Nunaiyaqlugit atuluaqtut uvalu tuniyauyughat pidjutihimagayut hulidjutinut munagiliaqlugit uvalu uniudjutitlu auladjutighait hpkununga tuniyauyughat; uvalu
- ✓ Uqautigilugit qanuq ihuaqhiyuumigianganini immikkut-pihimagayut naunaiyautinut katitighimagayut uvalu naunaiyautit atugniit hiviyumik, ilaulugit ayuqhautait (inuluaqnun) angitilaangit uvalu tamainun kangiqhidjutighanik inungnun.

Hivumuunniq Hanaqitjutikhat

Una auladjutighaq titiraqhimayuq atugahainik Kavamatkut Nunavunmi piniaqtut ikayuutigilugu ikiliyuumiqlugu immikkut-pihimagayut ayuqhautit Nunavunmi.

Aulaqtiqlugit hapkua auladjutighat ikayuutauniaqtut piyaanganani naunaitumik ihuaqhiyuumigianganani tugaangayumik tautuktuumiyaaqtait Nunavunmiun uqaqhimayait qayangnaitumik uvalu aaniaqnaitumik nunalaat, humi immikkut-pihimagayut ayuqhautit amigaitumik ikiliyuumiyanganini.

Hapkua auladjutit pihimagayut titiraqhimayuq piyaaqtut hivumuugutit, kihimi tahapkuangungit pidjutighat piyaghat hivungani. Ikiliyuumiqlugu immikku- pihimagayut ayuqhautit Nunavunmi-taimaatun aalatlu maligahat nunayuami-hivitunighaa ayungnaqtut, uvalu pidjutiqaqluni amigaitunik ukiunik uvalu aalanguqataaqtut aupautiniit piyaanganani tautuktuumiyaaqtayuuq uvalu maliguagahat Nunavunmiun uqaqhimayait, piniagunghaqhiyuq ilaani inminun.

Kavamatkut tunikpagit auladjutighait ihumaginiaqtuq-katimaqatigilugit inuit timingit haalatlu, nunalaani katimayit uvalu aalat tigumidjutitilgit-hunat hivumuugutighat piyaghatvut nakuuyumik ikayugianganani Nunavunmiun havaaptingni ikiliyuumiqlugu ayuqhautit pihimagayut immiqnikkut.

